

BUITEN

19^E JAARGANG N^O. 46.

ZATERDAG 14 NOVEMBER 1925.

Foto R. H. Herwig.

HET RAADHUIS TE MIDDELHARNIS.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur; Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

MARIANNE HOOGLAND, DOOR MARIE VAN ZEGGELEN (20)	BLZ. 542
DE HEMEL STAAT VOL BLAUW EN WIT... (GEDICHT), DOOR J. G.	543
NAAR MIDDELHARNIS EN SOMMELDIJK, DOOR R. H. H., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 541, 544—549
DE PANTERS, DOOR GOVERT OOSTERLAND.	BLZ. 546
HOTEL-NAMEN, DOOR F. W. DRIJVER	548
ANGRÈK BOELAN, ILLUSTRATIE	549
DE KLEINSTE JAGER, DOOR J. VIJVERBERG, GEÏLL.	550
GEZICHT VAN DE LOOKOUT MOUNTAIN OP DE MOCASIN BOCHT VAN DE TENNESSEE RIVIER, ILLUSTR.	551
OP LEVEN EN DOOD, NAAR HET ENGELSCH DOOR CHLS. G. D. ROBERTS (SLOT)	551
MOLENS AAN HET ZEDERIKKANAAL BIJ MEERKERK, ILLUSTRATIE	552
DE RECLAME IN VROEGER EEUW, DOOR O.	552

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

MARIANNE HOOGLAND

door

20) MARIE VAN ZEGGELEN.

ZE teekende maar wat ze zag, ze zette toon tegen toon, vorm in vorm, ze vergeleek licht met schaduw en halve tint; nu herkende ze in een gezicht, in een hand, in de houding van een lichaam, dat wat vroeger als uitdrukking, door de scherpe waarneming van vorm en kleur verkregen was. Met een oogopslag zag ze nu den mensch, het wezen, en dan dacht ze er aan hoe het leven dier menschen was, wat ze wel dachten, beleefden. Dat hielp haar nu bij het teekenen. Thuis zou ze wel over die modellen kunnen schrijven, maar 't was beter ze alleen in haar schilderstudies vast te houden. Schrijven! 'r ideaal van vroeger, toen ze nog een klein meisje was, neen, daar was ze niet goed genoeg voor. Zij met 'r drift, haar kort aangebonden zijn. . . . .

„Zingen de juffrouwen nou niet es?” vroeg Pleun.

„Wat wil je hebben, Pleun?”

„Dat vroolijke, juffrouw, van de lente asjeblijft, met twee stemmen.”

„Je hebt maar te bevelen, Pleun.”

„Wie roept ons daarbuiten, in bosch en in veld?”

klonk Marianne's volle stem en een terts lager zette die van Truus in: „Wie roep ons daarbuiten. . . . .

Pleuntje genoot. Ze zat doodstil, de oude oogen op de muurteekening gericht. Dát waren eerst stemmen! en dat waren woorden die ze begreep. 't Was nog wel winter, eind Januari, maar je wil van de lente altijd wel hooren. Da's precies als dat een oud mensch wel over den jongen tijd wil nadenken. Hoer nou es hoe mooi!

Het is mij als fluistert een stemme zoo zacht

Komt! waakt en arbeidt en arbeidt met moed en met kracht.

Weelderig vlochten zich de stemmen door elkaar heen. Er ging opeens iets blijds door de teekenzaal, waar het strenge

noorderlicht van boven uit de glazen dakramen geen schijntje van zon doorliet. Het potkachelkje stond met rood gloeiend buikje mede te doen in de blijheid — maar toen de stemmen zwegen, was het alsof het zich verbaasde dat hij alleen gloeide en glom en niet van ophouden wist.

„En nou es dat heel mooie liedje van de juffrouw alleen,” zei Pleun.

„Wat meen je nou, Pleun?”

„Dat van 't blommetje in genen dal.”

„O!” Marianne tipte haar kwast in de oker, deed 'reen tikje ultramarijn bij en terwijl ze aan de plooiën van den doek werkte, zette ze het melancolieke liedje van Nicolai in.

Daar staat een bloemken in genen dal
Dat bloemke wil ik u schenken.
Ende als ik ver van u wezen zal
Soo zult gi mijner gedenken.
So dicwijls als ge. . . . .

't Was opeens stil. Als met een knap brak Marianne's stem af. Ze hoestte eens, maar Truus, die had opgezien, reeds bevremd door een beverigheid waaraan ze bij Marianne niet gewoon was, zag een traan op het palet vallen.

„Kan u niet verder,” vroeg Pleun. „Verkouwe?”

„Ja, Pleun, ik ga er van hoesten.”

„O, dan maar niet hoor, dank je wel dames!”

„Wordt 't geen tijd voor de rust?” vroeg Truus.

„Ja! ja! 't is tijd, opstaan, Pleuntje!” Pleuntje liet het zich geen tweemaal zeggen. Ze haalde haar handen uit elkaar, ze spreidde haar rokken en daalde voorzichtig met behulp van uitgestoken handen het trapje af van de verhooging.

„Ga je even mee naar de bibliotheek?” vroeg Truus, en Marianne die wel behoefte had haar hart eens uit te storten, nam dadelijk de gelegenheid waar met Truus de teekenzaal te verlaten. „En wat is er nu met jou, arm dier?” vroeg Truus, haar arm door die van Marianne.

„Dat is een goed woord, tenminste het zelfstandige, ik ben 'n dier, maar geen arm.”

„Zoo dier, wat heb je dan gedaan?”

„Ik ben werkelijk beestachtig driftig geweest, Truus. Laten we de groote Pleisterzaal even ingaan, daar is de kachel aan en er is nog niemand.” Met de donkere gang vergeleken was de groot pleisterzaal opeens een hooge lichte hal. Het wit der groote pleisterbeelden weerkaatste zich op den grond, het hing overal als een parelmoeren glans. Marianne vond de groote pleisterzaal door zijn blankheid een soort rustoord, waar een mensch zich zelve kon terugvinden. „Ga hier zitten”, zeide zij tot Truus, „aan den voet van de Laokoongroep, dan kijken we op Hermes, den god der dienstvaardigheid!”

„Ik zal je vertellen wat er gebeurd is van morgen, 't was de reden dat ik zoo laat kwam. Ik wou niet met zoo'n beuild gezicht op straat. Toch zag je 't nog aan me, niet?”

„Ja, ik twijfelde tenminste.”

„'t Is eigen schuld, en toch, als 't me weer gebeurt dan denk ik dat ik niet anders zou doen! Als 't om David gaat, ben ik buiten me zelf.”

„Wat is er dan gebeurd?”

„Niet anders dan dat ik van morgen Daatje, onze tweede meid, aantrof op zijn oude kamer, bezig met daar een kast schoon te maken, en allerlei dingen te veranderen. Ik vraag: waar is dat voor, Daatje. Voor den jongenheer Tom, zegt ze. Mevrouw heeft me gezegd dat ik er vroeg aan beginnen moest. Stel je voor, David's kamer, waar hij van klein af geslapen heeft, wordt voor Tom in orde gemaakt.”

„Komt Tom dan thuis?”

„Ja, maar wanneer, dat weten we eigenlijk niet. Het is natuurlijk heel goed dat er een kamer voor Tom in orde wordt gemaakt, maar waarom kan dat zijn eigen oude kamer niet zijn, en als die te klein voor hem is, de logeerkamer! Waarom moet 't juist David's kamer zijn. Ik naar beneden. Moeder was in de tuinkamer bezig met het ontbijt en toen heb ik alles gezegd wat ik dacht, alles, alles, dat ik 't schandelijk vond dat David zijn kamer werd uitgezet, dat zijn boekenkast er nog stond en dat die door niemand mocht gebruikt worden en dat Tom geen recht had daar te slapen, en toen heb ik 't ergste gezegd, het allerergste. . . . .

„Wat heb je gezegd, Marianne?” vroeg Truus zacht met een trillende stem, „je hebt toch niet iets van Tom. . . . .?”

„Van Tom gezegd, dacht je dat? Nee, dat zou ik nooit doen.”

„Dat zou 't allerergste zijn!” zeide Truus, die Tom kende omdat hij een patiënt van haar vader was, den directeur

van het groote ziekenhuis een die een speciale studie van Tom gemaakt had.

„Ik heb tegen moeder gezegd, dat ik wel kon zien dat Tom haar eigen zoon was en David niet. Dat ze een stiefmoeder, een echte stiefmoeder was voor David.”

„Marianne!”

„En op het oogenblik dat ik dat zei, stond vader achter me.....”

„Wat deed ie, wat zaidie?”

„Niets, dat is juist 't ellendige, Truus. Moeder en vader hebben niets gezegd. Ze keken me maar aan en vader wees naar de deur. Ik ben weggegaan — ik weet niet hoe ik hier gekomen ben. 'k Heb een heel eind omgelopen tot ik wat tot bedaren kwam.”

„Hoe heb je nog kunnen zingen daarnet!”

„Ja, dat begrijp ik zelf ook niet. Toen ik weer bij jullie was en voor m'n werk stond, gleed alles als iets onwezenlijks weg, maar toen ik van het blomke in genen dal moest zingen, dat ook David's lievelingslied was, toen kon ik niet meer. Truus, ik durf niet naar huis.”

„Je moet, zal ik met je meegaan straks?”

„Je bent een lieverd, 'k zal er over denken, de rust is om, moet je nog naar de bibliotheek?”

„Och, morgen maar.”

Ze liepen de gang in, gingen de kale breede trap op. Een raam gaf uitzicht op den grooten tuin in de directeurskamer. Juist toen ze de deur van het „Modelzaaltje” openden, werd Marianne's naam geroepen. „Juffrouw Hoogland!” Het was de portier der academie die van uit de lange gang naar hen toe kwam.

„Wat is er, portier?”

„D'r is iemand voor u, 'n meneer....”

„'t Zal Floris zijn,” zei Marianne — „ik kom dadelijk”, en ze liet Truus alleen het zaaltje binnen gaan. „'n Meneer?” vroeg ze den portier, dien ze nu achterop kwam. „Meneer Beekman?”

„Nee juffrouw, die ken ik toch wel. 'k Geloof dat 't een broer van u is!”

„Wat!” Marianne rende den man vooruit. Vaag zag ze, de anatomiekamer voorbij gaande, dat de jongens het geraamte alweer hadden aangekleed met hoed en jas. Flauw waren ze toch!

'r Broer. Wie? 't Was David! David! Ze was in één ren de trap af, ze stond met een sprong in de benedengang, ze liep de tentoonstellingszaal voorbij, de boetseerzaal, waar jongelui aan 't gekheid maken waren en ze elkaar met propjes klei gooiden. Er was daar alleen 's avonds les. Overdag was die zaal een soort restauratie voor de teekenstudenten.

Waar was David? waar? Stond ie in de gang bij 't portiers-hokje of bij de directeurskamer? Haar hart bonsde. Ze was in de gang.

„Marianne! zusje!”

Het was Tom — Marianne deed even 'r oogen dicht, ze voelde 't bloed naar haar wangen gaan, en toen ze ze weer open deed, stond ze hand in hand met Tom, ze zag zijn trouwe blauwe oogen en ze neeg haar hoofd naar hem toe. Hij kuste haar.

„Tom, ben jij 't!”

„Had ie 't dan niet gezegd dat ik 't was?”

„Ja, ja, eigenlijk wel!”

„Eigenlijk wel? O, m'n naam wist de man niet.”

„Hij zei: uw broer.”

„En begreep je toen nog niet?”

Marianne zag hem aan. Wat zag hij er goed uit; nu werden zijn oogen wat minder vroolijk. „Dacht je, dacht je dat misschien..... David!” zei hij bedachtzaam.

Nu snikte Marianne het opeens uit en tegen z'n schouder legde ze haar hoofd. „o Tom, Tommie wees niet boos..... ik..... ik verlang ook zoo naar Davi..... hij is weg, al zoo lang, en nooit krijg ik brieven, dat mag niet.....”

Tom klopte haar zacht op 'r schouder. „En nou wilden ze nog zijn kamer aan den ander afstaan? niet? en in plaats van David staat hier de ander, dien ze niet verwachtte!”

„O neen, Tom, dat is 't niet, heusch niet. Ik ben blij dat je er bent, heel blij! en je mag ook wel de kamer.....”

„Neen, neen,” zei hij zacht, en zijn blonde kop keek over Marianne's schouder naar de fresco's bove een der deuren.

„Ik heb 't alles al in orde gebracht. Ik heb al de logeerkamer en ik kom je halen, want vader en moeder willen met je spreken. Ze zijn niet boos, wees maar gerust. Ik heb 't hun aan 't verstand gebracht.”

„Jij? Tom, wacht dan even, 'k moet Truus zeggen dat ze niet mee hoeft.”

„Truus? Truusje van Hees?”

„Ja.....”

„Maar ze mag gerust mee, laat 'r maar meegaan. Hoe meer zielen hoe meer vreugd.”

„Goed, ik zal 't vragen, maar ik denk dat ze 't nou misschien niet noodig vindt. Ze ging mee omdat ik bang was, gewoon bang om thuis te komen.”

„Zeg dan maar dat ik ook bang ben en dat ik er erg op gesteld ben dat ze ons allebei thuis brengt.”

„Nou,” zeide de portier toen Marianne de gang in was. „De juffrouw is ook blij dat u er is!”

„Zou je denken? Zou je denken?” vroeg Tom en hij ging even op de bank zitten om uit te rusten.

„Vader en moeder willen met je praten.” Dit waren de woorden die Marianne hoofdzakelijk bezig hielden terwijl ze met Truusje en Tom dien morgen naar huis ging. „Ze willen met me praten.” Wat willen ze bespreken? Ze hoorde ze nog toen ze thuis kwam en met hun drieën, nu gevolgd door Teun die zijn baas overal volgde, de suite door ging waar niemand was, de tuinkamer inkeek waar niemand was, tot Tom opmerkte dat moeder Antje op de studeerkamer zou zijn, waar Marianne zeker verwacht werd. Marianne liet dus Tom met haar vriendin in de tuinkamer achter, waar een stapel fotografieën, uit het buitenland door hem medegebracht, Truusje wel zou bezig houden.

Ze ging langzaam de trap op en klopte aan Vader's deur. Twee stemmen antwoordden tegelijk. Moeder was er dus!

Dominé Hoogland zat als altijd voor zijn schrijftafel. Zijn vrouw was tegenover hem gezeten in den ouderwetschen hoogen stoel en Marianne bleef voor de tafel staan. Pijsnel vlogen haar gedachten opeens terug naar een zelfde oogenblik, jaren geleden, toen ze nog een kind was. Ze had op dezelfde plek gestaan hier in deze kamer en het was ook om David geweest dat ze hier stond. Toen had ze vader's gedichten van de tafel gesmeten en er op getrapt. Moeder had haar toen gestraft, niet vader, en dat was natuurlijk, want moeder had ze nog meer gegriefd dan hem. Nu zou het vader zijn die haar strafte, want nu had ze moeder beleedigd, en geheel in overeenstemming met die gedachte hoorde ze zonder verbazing zijn woorden: „Je hebt moeder diep beleedigd en daardoor mij meer gegriefd dan je ooit hebt kunnen doen! Voor mijn jongen is je moeder altijd een echte moeder geweest. Nooit heeft zij onderscheid gemaakt tusschen Tom en jou en David, en David zou de eerste zijn om dat te bevestigen. Wat er van morgen gebeurd is, heeft ons groot verdriet gedaan, mij misschien nog meer dan je moeder, omdat zij het aan je driftig karakter toeschrijft en ik aan de gedachten die je al lang moet gekoesterd hebben voor je ze uitsprak.”

„Ik heb er werkelijk berouw van,” zeide Marianne zacht, „maar toch is 't zoo als moeder meent, ik heb er eigenlijk nooit zóó over gedacht, 't was niets anders dan drift om.... de kamer. Ik schrok er van, dat die kamer veranderd werd, als David eens terug komt....” Ze stakte weer. 't Was weer hetzelfde als van morgen onder het zingen, de klank in 'r keel knapte af en de tranen sprongen in 'r oogen, maar ze hield ze terug en keek door het vloeiend waas den tuin in.

(Wordt vervolgd).

De hemel staat vol blauw en wit...

De hemel staat vol blauw en wit.....
Een bolle wind speelt door de rogge,
die golft en deint tot waar het logge
boschsilhouet paars-blokkend nederzit.

Uit wemelblonde arenzee
het ritselfruischen van het koren;
de wind voert bellend in mijn ooren,
leeuw'rikgezang op zijnen adem mee.

Een breede dam van koel-groen blad,
aardappelland in luwt' van halmen,
de bloesemvlinders op de schalmen
der stengelketens, geel in paars gevat.

Uit 't suizend, zilverend gepluis
van 't heigras, achter mij, met sterren
van gouden leeuwenbek, heft verre,
een eenzaam graf zijn mosbewassen kruis.

J. G.

Foto R. H. Herwig.

DE HAVEN VAN MIDDELHARNIS.

NAAR MIDDELHARNIS EN SOMMELSDIJK.

Voor we de reis aanvangen, mogen we ons wel eens afvragen hoe de reisroute zal zijn. Voor menigeen ligt het eiland Goeree en Overflakkee te afgelegen om het in het reisprogramma op te nemen. Toch kan men het op verschillende manieren bereiken. Ons tocht kan route over Maassluis—Hellevoetsluis toe. En werkelijk is dat een aardig tochtje, als men niet tegen een eindje fietsen opziet. Voor auto's is deze route niet geschikt. Natuurlijk kan men ook per tram via Rotterdam Hellevoet bereiken. Aan 't eind van de schilderachtige visschershaven van Maassluis, met den aardigen toren op den achtergrond, vinden we de stoomboot, die ons naar den „overkant", naar het eiland Rozenburg zal brengen. Daar aangekomen kunnen we twee wegen inslaan. De kortste leidt links langs het Gemeentehuis. De veer, dat ons over de Maas naar Nieuwe Sluis brengt, aan het begin van het Voornsche kanaal. Langs dat kanaal leidt een ruim 10 K.M. lange weg in rechte lijn naar Hellevoetsluis. Meer afwisseling geeft echter de weg over Den Briel. Na de overvaart van Maassluis houden we in dit geval rechts aan. Een nauwelijks $3\frac{1}{2}$ K.M. lange weg brengt ons dwars over het smalle Rozenburg naar het veerbootje, dat over de Maas naar den haveningang van Brielle vaart. Pas zijn we op Rozenburg aan wal gestapt of reeds doemt de zware toren van de oude geuzenstad voor ons op, om ons gedurende het tochtje over het eiland den weg te blijven wijzen. Het veerbootje brengt ons over den ouden, trotschen waterweg, die voor eeuwen zooveel koopvaarders en oorlogsbodems van Rotterdam naar zee droeg. Breed en diep was de stroom, die zich bij Brielle in zee stortte. Maar allengs vormden zich banken en platen, waardoor de groote vaartuigen genoodzaakt werden zich den omweg over Dordrecht door het Haringvliet te getroosten om het gat van Goeree uit te loopen. Dwars door het eiland Voorne werd in de jaren 1827 tot 1829 het nieuwe, door den Schout-bij-nacht May ontworpen kanaal gegraven, dat het Haringvliet met de Maas verbinden zou. Bij Hellevoetsluis begon het en waar het in de Maas uitmondde, verrees weldra de buurt Nieuwe Sluis. Duizenden schepen en stoomboten werden

hier geschut en de drukte bracht er werk en welvaart voor velen. Echter — voor groote diepgaande schepen bleek het gat van Goeree ongeschikt en vele Oostinjevaarders vielen Brouwershaven binnen, om langs een grooten omweg naar Rotterdam gesleept te worden. Dikwijls konden ze niet eens met volle lading die stad bereiken. Bovendien bleken al spoedig de sluisen in het kanaal van Voorne niet voor de steeds grooter wordende schepen berekend. Toen besloot men tot het graven van den Nieuwen Waterweg. Aan land gestapt, hebben we nog een eindje langs het kanaal, dat Brielle met de Maas verbindt, te fietsen, voor we in de oude geuzenstad zijn aangekomen. Graag toeven we een wijle in de aloude veste om het vele moois in oogenschouw te nemen¹⁾. Langs den Brielschen weg bereiken we nu Hellevoetsluis, waar ons de stoomboot van Middelharnis wacht. De tocht gaat over een breede, indrukwekkende watermassa, het Haringvliet. Vaag doemt in de verte de kust van Overflakkee op, als een lange, lage dij, en dicht nevens elkaar rijzen in het verschiep de beide tweelingtoren van Middelharnis en Sommelsdijk. Rechts en links biedt de machtige stroom wijde vergezichten. Tot in de Noordzee kunnen wij hem volgen, het Gat van Goeree uit, waar ginds in het verre verschiep de witte duinen van Oostvoorne blinken in de zon. Naar het Oosten smelten lucht en water te zamen boven de lage Brabantsche kust. Gedurende den Overtocht werd het ons wel duidelijk hoe afgelegen eigenlijk Overflakkee lag, in een tijd toen er van een stoombootveer wateren licht het groote eiland, dat in den loop der eeuwen werd veroverd op de golven. Tal van platen, slikken, gorzen en schorren lagen in de geweldige watervlakte verspreid, waaronder een 5-tal eilanden van tamelijke uitgestrektheid. Behalve het Oudeland van Dirksland, dat in 1275 een „zoutwaren ze onbewoond. Door vereeniging van dijken werd voorzien, het bijtrekken van gorzen en schorren ontstond in den loop der tijden Overflakkee, nog in de 18e eeuw gescheiden van het oudere Goeree. Tusschen beide eilanden lagen slikken

¹⁾ Zie „Buiten", Jrg. 1925, no. 24 en 25.

Foto R. H. Herwig.

DE NED. HERV. KERK TE MIDDELHARNIS.

en gorzen, van krekens doorsneden, waar een smal water doorliep, bij vloed voor kleine schepen te gebruiken, bij laag water met den wagen te doorwaden. In de tweede helft der 18e eeuw werden beide eilanden tot één vereenigd. Al zegt de volksoverlevering ook, dat Goeree en Overflakkee vroeger veel grooter waren, zoodat er tusschen dit eiland en Schouwen maar zoo'n smal water lag, dat de menschen elkaar konden beroepen, al zou zelfs het eiland door een soort weg met Voorne verbonden geweest zijn, waarover een zekere De Mechelaar met paard en wagen zou gereden hebben, we kunnen gerust aannemen, dat het eiland aan de baren is ontworsteld. Natuurlijk zal er ook wel eens weer iets verloren gegaan zijn, wat slechts met groote inspanning gewonnen was. Eeuwen na eeuwen is het een voortdurende worsteling geweest om steeds meer brokken aan de zee te ontrukken, om te houden, wat reeds verkregen was. „'t Is er de strijd met het grillige element, dat, menigmaal met alle berekening spottend, in één nacht het werk van jaren verwoest, en dat in zijn schoot het kostbare slijk bewaart, waarmede het vergoedt, wat het bedierf; dat kloeke hofsteden doet bouwen op de plek, waar eenmaal groote schepen voeren en van visschers boeren maakt. Hier zien wij, hoe het land onzer woning werd gevormd. Hier leeren wij ook begrijpen, hoe ons volkskarakter zich vormde. Grond en geschiedenis staan ook hier in 't nauwste verband. Op eilanden als dit werd het geslacht gekweekt van kloeke visschers en zeerobben, die op hun geweldige stroomen in hun afgelegen polders, aan vrijheid gewoon waren geraakt en in hun moeievollen arbeid ook de geestkracht hadden gewonnen, om haar te dragen, den wil en den moed, om haar te handhaven. In de harde school, hier doorloopen, leerde het volk alle ontberingen te verduren, geen gevaren te ontzien en den strijd met een overmachtigen vijand evenmin te vreezen, als den strijd met de geduchte wateren. Op de pinken en hoogaarsen groeiden de ontbarembar geuzen, die het durfden opnemen tegen den koning van Spanje en zijn onverwonen veteranen; de onversaagde matrozen, die uit Oost en West de schatten gingen halen; de wakkere gasten, die met Tromp en De Ruyter de koningsvloeten van Frankrijk en Engeland sloegen. En hier is nog altijd het tooneel van dien ernstigen, geduldigen, volhardenden arbeid, waaraan de vreemdeling — wellicht niet ten onrechte — de stroefheid, de degelijkheid, de taaie vasthoudendheid van onzen volksaard toeschrijft”. ☒ De stoomboot legt aan het eind van het kanaal, dat Middelharnis met het Haringvliet

verbindt, aan. We zouden het de buitenhaven van het plaatsje kunnen noemen. Vroeger was de toestand anders. Vóór de kust lag een groote plaat, door het Zuiddiep van het eiland gescheiden. Aan dat Zuiddiep lag Middelharnis. Door het verzanden van genoemde kreek werd de haven hoe langer hoe moeilijker te bereiken. Daarom groef men een doorvaart dwars door de plaat en bedijkte deze. Het kanaal, dat thans van het Haringvliet naar de haven van het stadje voert, is die doorvaart. Misschien heette die plaat de Flakkee, misschien ook droeg het Haringvliet oudtijds dien naam. In elk geval lag het land van Middelharnis, dat tot Voorne en Putten behoorde, over Flakkee. Men sprak dan ook van Voorne en Putten, over Flakkee. Ziedaar de naamsverklaring. Het tegenwoordige Goeree heette vroeger Westvoorne. Overflakkee of Zuidvoorne werd tot Holland gerekend. ☒ Het eerste, wat we van Middelharnis zien, is het drukke haventje, waarom nog enkele gebouwen van eerbiedwaardigen ouderdom. Vooral een pakhuis aan den overkant, dat herinneringen uit een bloeitijd wekt, trekt onze belangstelling. Tusschen de haven en de kerk ligt de Voorstraat, waarlangs aanzienlijke heerenhuizen tusschen nette burgerwoningen. Middelharnis geeft het type van een woonplaats van menschen, die eerst den grond op de zee hebben moeten veroveren en dien voortdurend hebben moeten verdedigen tegen haar dreigend geweld. „Daar is de dijk om de inwoners te beschermen, de haven voor hun vischsloepen en vrachtschepen, om hen te voeden, de kerk voor hun geestelijk leven, het raadhuys of het Heerenhuys als het middelpunt voor hun burgerlijk leven. Op den dijk vond de geringe bevolking de plaats voor haar hutten. Kerk en raadhuys werden benedendijks op een zoo veilig mogelijke plaats gesticht. De haven lag buiten den dijk, tenzij het vermogen van Heeren of ingezetenen het maken van kostbare sluiswerken veroorloofde. Tusschen de kerk en de haven bouwden de meer aanzienlijken hun huizen, en bij toenemende welvaart daalden hoe langer hoe meer stegen van den dijk naar beneden, en breidde de kring der woning rondom de kerk zich allengs uit”. Zoo vinden we hier ook een breede Voorstraat tusschen kerk en haven, door een net van enge, kronkelende straten omgeven, en een „Ring”, een kring van woningen rondom de kerk. ☒ Aan het eind van de Voorstraat verrijst het mooie Raadhuys, als een fraaie proeve van burgerlijken bouwstijl in den bloeitijd der Republiek. Het toont, dat de regenten en ambachtsheeren in 1639 een open oog hadden voor de

eischen van goeden smaak. Een poort onder de hooge stoep geeft toegang tot het kerkplein. De kerk ligt binnen den „Ring” verscholen. Alleen de vierkante toren met steenen balustrade steekt boven de daken uit. Gebouwd naar het model van den toren van het Sint Michielsklooster te Antwerpen, prijkte de toren tot 1811 met een hooge, van een bal omgeven spits. Toen in 1804 de toren door den bliksem werd getroffen reddten twee visscherlui en een metselaar die spits tevergeefs. Zeven jaar later braken de Franschen haar af om op het torenplaat een telegraaf te plaatsen. Een van de kunstig gebeeldhouwde kabels op de leuning van den trap naar den preekstoel werd door een eenvoudigen stuurman, Aris Marinusz. Wafelbakker, met een gewoon haringkaakmes uit het harde hout gesneden.

☞ In Januari 1682 werd Middelharnis door een hevigen stormvloed geteisterd. De toenmalige predikant, Nicolaas Magerus, die van 1663 tot 1718 dat ambt te Middelharnis vervulde, ont kwam met zijn oude moeder en een dienstmaagd ternauwernood aan den dood. ☞ De gronden, waarop later Middelharnis verrees, behoorden tot 1435 aan Jacob van Gaasbeek, heer van Putten en Strijen. Hij verkocht ze en 30 jaar later zijn ze in 't bezit van een drietal kloosters te Antwerpen. De abt van Sint Michiel droeg op last van de eigenaars de bezitting over aan Karel van Bourgondië, die ze in onversterfelijk leen aan de eigenaars terug gaf. In 1465 werden de gronden ter bedijking uitgegeven „om de godsdienst te vermeerderen en tot gemeen oorbaar en profijt van dit land”. Een kerk moest er gebouwd worden „ter eere Gods en zijner gebenedijde moeder Maria en den heiligen Engel St. Michaël”. Het dorp zou den naam dragen St. Michiel van Putten. Reeds spoedig werd het echter genoemd naar het land waarop het verrees was, door den volksmond tot Mijnheers en Meneers verbasterd. ☞ Elk weet, dat we in Middelharnis het geboortehuis kunnen vinden van Neerlands grootsten tooneelspeler. 't Was ook de woonplaats van Jan Nieuwenhuizen, den stichter van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. ☞ Bijna onmerkbaar gaat Middelharnis in Sommelsdijk over. De toren van Sommelsdijk is in 1625 gebouwd naar dien van eerstgenoemde plaats. Ook hij droeg een spits, die echter verloren ging bij een brand in 1799. De fraaie kerk met het mooie koor werd toen mede verwoest. Dat koor prijkte met geschilderde glazen en een kostbaar hek. Daar hingen de rouwwapens van het edele geslacht der Van Aerssens, daar verrees de prachtige tombe met de marmeren beelden van François van Aerssen en zijn gemalin boven den grafkelder der Heeren en Vrouwen van Sommelsdijk. ☞ Het oude land van Sommelsdijk werd in 1464 door Adriaan van Borselen bedijkt of herdijkt. De naam is ouder. Margaretha van Bourgondië, weduwe van graaf Willem VI, had in 1417 een uitgors, Sommelsdijk geheeten, ter bedijking ontvangen van haar dochter Jacoba van Beieren. Floris van Borselen kocht de gors in 1430. Stellig is zij toen bewoond geweest, want Jacoba verleende aan haar bewoners tolvrijheid. In 1487 was de heerlijkheid het eigendom van Anna van Bourgondië, gemalin van den Heer van Ravestein. François van Aerssen werd eigenaar van de inmiddels veel verbeterde en door voortdurende inpoldering aanmerkelijk vergrootte bezitting in 1619. In 1825 werd ze weder verkocht. Sommelsdijk was van ouds een Zeeuwsch leen, in 1805 kwam het onder Holland. R. H. H.

Foto R. H. Herwig.

OUDE HUIZEN AAN DE KERKSTRAAT TE MIDDELHARNIS.

DE PANTERS.

FORSCH lijnde de gedeh zich af in den lichten nacht die de Preanger Regentschappen hulde in schemering. Mocht de duisternis over de lagere landen liggen als eene sombere beklemming, hier boven in de heuvelen waar de lucht ijl was en koel, waar het rijk van den nevel een einde had, kon men den nacht genieten. ☞ Lichtend stonden de sterren aan den verren hemel en een manesikkel vond er haren welvenden weg bij door het lucht-ruim. Zoo lag er de gedeh in zilverige glanzing als in volkomen rust. Hoog reikte de top ten hemel. De voet werd bejnd door den grooten weg van Tjiandjoer die grijsig zich slingerde om den berg. ☞ Eén groote tuin leek het. Daar lag Tji Panas, het buitengoed van den Toewan Besar (Gouverneur Generaal) met het rozen-terras en de waterpartijen, daar lag het kleine zilveren meer dat tot baden noodde, daar lagen de kamponghuisjes verscholen in dichte bouquetten van pisangstammen en vruchtboomen tusschen de sawah- en ketellavelden die den bergvoet deelden in afgemeten terrassen. ☞ Vrij sterk steeg de berg uit de vlakte in sierlijk gebogen lijn. Waar de bebouwde landen eindigden lag Tjibodas, deel van 's Lands Plantentuin, de zeldzame gewassen gegroepeerd in fraaijen parkaanleg. Tot hier reikte ook de voet van het oerwoud, naar het noorden weder begrensd door de theeonderneming Rarahan. ☞ Het huis van den eigenaar was in het maanlicht zichtbaar omringd door de theeheesters waarmee heuvels en dalen beplant waren en die in den schemer den indruk maakten van een oneindig koolveld. Dichtbij lagen de stallen en enkele boedjangwoningen (bedienden) in vredige rust. ☞ Weinige honderden meters hooger, waar de bijl van den ontginner hare werkzaamheid had gestaakt, somberde het oerwoud. Dreigend zag het neer op de ontginning die het omlijstte in hecht bolwerk van stam aan stam, terwijl heesters en klimplanten den toegang versperden met scherpe dorens en taaie lianen. Donker en vochtig was het er, en stil. Onheilspellend stil. Toch, hoor! Nu ritselt er iets. Een tak knapt. Zie, daar aan den zoom van het bosch! Zijn het lichtjes die glanzten? Bewegende lichtjes? ☞ Ja zoo is het, groene lichtjes. Oogen die fonkelen. Zie, ze dalen uit het bosch tot in de bedauwde weide, waar over dag het vee graast. Geen tijger kan het zijn; de gestreepte koning der wouden moest lang reeds het veld ruimen voor het opdringen der beschaving. Is het de adjak, de wilde hond die een ballade komt zingen aan de maand? Ha! nu helpt het maanlicht. Twee dieren betreden de lichte weide. Panters zijn het.... ☞ Kjahi, de oude panter, beleefde een slechten tijd, en was nog heugde hem een tijdperk van geluk dat hij zich eeuwig gewaand had. Met zijn wijffe had hij gejaagd op de hellingen van den Salak, des nachts brutaal zich wagens tot dicht bij Bogor, overdag veilig verscholen in de hechte veste van het oerwoud. Menige prooi hadden zij verslonden, tot op een ramspoedigen nacht de stalen veeren van een klem zijn wijffe gegrepen hadden. Diep worsteling mocht baten. ☞ Kjahi was bij haar gebleven en hare wonden had hij gelikt maar hulp was onmogelijk en tegen den ochtend was hij weggeslopen; eerst aarzelend,

toen in snellen draf vele, vele mijlen ver. Daar had hij zich verstopt in 't dichtste bosch en in den nieuwen nacht was hij gedaald naar de vlakke en in snelle vaart gevluht naar de verre wouden van den Gedeh, waar hij nu leefde; eenzaam. ☼ Onder een hoogen tjimara lag hij, koel in den heeten middag, want de zon had geen kans om te branden door de vele ruig bemoste takken, die afdroepen tot den bodem. Rustig dommelde hij, maar toen de zon daalde, openden de oogen zich tot een spleetje. Heerlijk geeuwde hij, genietend van de trekking der machtige kaakspieren en het spannen der neusvleugels. ☼ En toen kwam zij voorbij, Moedah, het jonge wijfje; licht van tred, lenig van leden. Glanzend als geen andere panter was zij. Achter haar, achterdochtig en barsch, liep haar echtgenoot en bewaker. Plotseling waren zij beiden blijven staan, roerloos, één met het landschap waarvan de tinten door spel van zon en schaduw geheel pasten bij de zwart en gele vlekken van de panterhuid. ☼ Kjahi genoot. Als een kat rekte hij zich. Diep drukten de nagels zich in den lossen bodem, en naarmate het lichaam zich achterwaarts strekte, groefden de klauwen voren in het zand. Daarna wandelde hij hoffelijk rustig de bezoekers tegemoet, te hoffelijk wellicht, want dadelijk had het mannetje er aanstoot aan genomen. De nekharen rezen, nerveus zwiepte de staart. Kjahi had er zich niet aan gestoord. Alle aandacht concentreerde zich op zijne bezoekerster die ook hem bewonderend aanstaarde. ☼ Weer kwam hij nader, maakte een ronden rug en spon behagelijk. Maar toen was ook het geduld van den beleedigen echtgenoot ten einde. Blazend, sissend van woede, sprong hij onverhoeds toe en voor Kjahi het wist lag hij tegen den grond en voelde hij de scherpe klauwen en tanden van zijn tegenpartij in rug en hals. Als een bal kromde hij zich, en terwijl hij zijn hals met een ruk wist te bevrijden wierp een snelle slag zijner klauwen den aanvaller terug. ☼ Wild als een furie, hernieuwde deze den aanval, te woedend, te wild, want terwijl de voorklauwen zich plantten in Kjahi's schouder en de wijde rookende bekken elkaar beet op beet toebrachten, herhaalde Kjahi zijn truc, gooide zich weder op den rug en deze maal slaagde hij er in zijn tegenstander met opengereten buik weg te werpen zoodat hij zwaar gewond bleef liggen. Knorrend en grommend richtte Kjahi zich langzaam op, keek geruimen tijd minachtend naar den geslagen vijand, om dan rustig zijne wonden af te likken. ☼ Al dien tijd had Moedah onbewogen gekeken naar het opwindend duel. Nu verwaardigde zij den verslagen echtgenoot verder met geen blik en staarde besluiteloos naar den overwinnaar, tot die plotseling oprees en op haar toe liep. Toen draaide zij zich om en te samen draafden zij de wildernis in. ☼ Een goede tijd was dat. Wild was er voldoende. Het was slechts de kunst het te bemachtigen, en te samen slaagden zij daarin vrij goed. Er waren wilde zwijnen en reeën en nog enkele herten en van de kleinere soorten boschkippen, moesangs (bunsings), eekhoorns, leguanen en slangen, zoodat maar zelden een dag zóó onfortuinlijk was dat hij niets op leverde. ☼ Maanden duurde het, en toen op een goeden of liever gezegd kwaden dag had Moedah het heel druk gehad. Zij had een hol ontdekt, half onder een ouden stam aan den buitenkant stevig gebarricadeerd met bamboe doeri. Geruimen tijd had zij noodig om het naar haar zin

in orde te krijgen tot Kjahi verveeld alleen op jacht ging. ☼ Toen hij in den vroegen morgen omzichtig het hol naderde, werd hij met een luiden grom ontvangen. Het verbaasde hem zeer en op eenigen afstand legde hij zich neer om over het geval na te denken. Zóó trof hem plotseling een vreemd geluid, een fijn gepiep was het, en toen daagde het hem. Moedah had jongen. Uit de verte kon hij ze zien, twee kleine gele wezentjes en één zwarte, die zich tegen de moeder aandrongen. ☼ Tegen den avond ging hij weer op de jacht en zoo ging het vele dagen achtereen. Steeds bracht hij een deel van de vangst mede, maar veel was het niet.

De jongen waren nu zoo ver dat zij vleesch konden eten, maar daarmee werd het geval nog slimmer, want nu waren er drie monden meer en de dankbaarheid van vrouw en kroost voor al zijne moeite was gering. Slechts een grom was zijn deel als hij te dicht in de buurt kwam. ☼ Moedah trok nu ook weer mee op de jacht, maar schaarschte aan wild was de oorzaak dat zij hunne tochten reeds uitstrekten tot aan den rand der dessa's. Al vreesden zij den gehaten mensch, de honger liet niet met zich spotten en het kwam zoo ver dat zij een schaap moesten weghalen uit den stal in de dessa. Dagen geleden was dat en nu slopen zij weer aan den rand van het oerwoud in den lichten nacht over de verlaten weide.....

☼ Vier uur in den morgen; 't schemert. In den stal van de onderneming Rarahan wijkt het duister en Mas, de goudbruine sandelhout (Indische pony van de Sandelhout-eilanden) vindt dat de nacht lang genoeg duurde. ☼ Langzaam verrijst het achterlijf, dan met een ruk rijst hij uit de geknielde houding en snuift met welgevallen den frisschen morgengeur in, die door de open deur binnen komt. Nogmaals snuift en schudt hij zich en daarmee is zijn toilet gemaakt. Mas is punctueel als de klok en steeds vóór half vijf in de weide. Ook nu wendt hij zich met korten draai en stapt eerst langzaam, daarna sneller, over het smalle pad dat naar de weide voert. ☼ Met een vluggen stap over 't beekje dat zich dalwaarts spoedt en hij is er. Heerlijk frisch is het jonge gras in den morgendauw en Mas geniet er van en graast langzaam verder. Dan schiet er als een gele vlam iets op hem toe. Wreede klauwen planten zich in de teere huid en machtige kaken sluiten als een klem om de keel. Hoog steigert het ongelukkige dier met een schorren kreet van pijn en schrik, het valt op de voorbenen en schopt de gespierde achterbenen in de lucht, steigert weer en tracht den hals te rukken uit de klemming der kaken. ☼ Dan wordt hij ook van achteren besprongen. In een cirkel springt Mas rond en ploegen de hoeven de weide, zweet lekt van de huid, bloed en schuim verven den mond en een

Foto R. H. Herwig.

OUDE HUIZEN AAN DE KERKSTRAAT TE MIDDELHARNIS.

roode straal loopt uit den hals. En de panters trekken en scheuren en slaan de scherpe lange tanden in het warme vleesch.....

☼ Als weer de avond vallen gaat, ligt het doode paard nog aan den woudzoom. Op de zijde ligt het, de beenen wijd gestrekt, de oogen gebroken in starre ontzetting, en voor en achter gapen de wonden waarin zich duizenden insecten te goed doen. 't Is een zoemen en gonzen, en er is groote vreugde onder de gevleugelde gasten om het rijke festijn. En in de zware woudreus aan den rand van het oerwoud gonst het ook, maar van menschenstemmen. Er is een platform gemaakt

van takken, geriefelijk gedekt met alang alang en dekens. Hecht en sterk is het met rottan aan de takken bevestigd en dat is noodig, want er is een heel gezelschap vereenigd. ☞ Daar is de planter van Rarahan en zijn buurman van de onderneming Gedeh en de penghoeloe (inlandsche geestelijke) van Tjandjoer. Fluisterend onderhouden zij zich en bespreken de te volgen tactiek, en de slotsom is dat de administrateur van Gedeh de leiding zal nemen en op zijn bevel gelijktijdig zal gevraagd worden als de moordenaars weer zullen komen in den stillen nacht om te azen op hun slachtoffer. De planters inspecteeren nog eens hun Mauser karabijnen, de penghoeloe zijn wrak jachtgeweer met de wiebelende hanen, maar er zitten twee dikke ronde kogels in, die flink aankomen als . . . 't raak is. . . ☞ De schemer valt. Boven 't kadaver trilt het schijnsel van een lantaarn, hoog geheschen aan een bamboe mast. Een krekel zet een forschen dreunenden toon in en weldra stemt gansch een koor in met den melancholischen zang. Als door een tooverslag zijn dan de gonzende insecten van het paardelijf verdwenen. Dan is 't geheel duister en 't wordt stil. Stil ook in den boom. Slechts de oogen staren naar 't kadaver; niets beweegt. ☞ Uren verlopen. Stijf worden de leden en rillerig ondanks de voorzorgen van alang alang zitplaats en dekking van dekens, maar de oogen turen in den lichten cirkel op de weide, die steeds flauwer wordt daar de lantaarn rookt en het glas beslaat. Als de planters reeds dommelen, wekt hen een lichte druk van den penghoeloe. Stil ontwaken zij en omklemmen het geweer. Zie, daar zijn weer glinsterende oogen. Daar naderen zij, langzaam, héél langzaam, geluidloos. Er schuift iets geels in den cirkel van licht. ☞ Ook in den boom geen geluid, maar de zenuwen zijn gespannen tot het uiterste. Langzaam worden reeds de geweren gericht, als plotse-ling de stem van den administrateur van Gedeh dreunt in de stilte van den nacht: „één. . . twee” . . . ☞ Daar vliegt iets geels uit den lichten cirkel. Kjahi verstaat Hollandsch genoeg om 't noodlottige. . . drie niet af te wachten en als de schoten knallen, treffen de kogels het doode paard en kijken de jagers elkaar verbluft aan. Een flauwe hoop blijft dat de panter in den vroegen morgen zijn poging zal herhalen en zoo blijft het hooge gezelschap op post. ☞ Een motregen drijnt triest neer, versombert nog meer de omgeving en doet de jagers rillen. Eindelijk, eindelijk breekt de lucht en grauwt de morgen. Moe en pijnlijk en koud dalen de jagers uit den boom. De stemming is in mineur. . . ☞ In dichte dekking van struiken ligt Kjahi de panter en geeuwt behagelijk. In den vroegen morgen trekt hij met vrouw en kroost naar een ander jachtveld.

GOVERT OOSTERLAND.

HOTEL-NAMEN.

HET zou de moeite waard zijn b.v. in Amsterdam de Kalverstraat door te wandelen, rechts houdend, van Munt tot Dam en terug van Dam tot Munt, om, gewapend met papier en vulpen, aantekening te houden van alle uitheemsche woorden, welke men aan en in de étalages — o, foei, ik wil zeggen uitstallingen — kan lezen. Al spoedig zou men tot de overtuiging komen dat hier allermintst gelden kan de bekende uitdrukking „er is

geen woord Fransch bij”. ☞ Het vreemde trekt de meeste menschen aan, „Lunchroom” heeft voor het gros beter klank dan „Eetzaal” en als de „Bonnetterie” „Mutsenwinkel” had geheeten, zou zij stelling niet zijn geworden wat zij nu is. Met dit menschelijk zwak rekening houdend, hebben onze hotelhouders van den lateren tijd hun inrichtingen gedoopt met namen als Neuf, Commerce, Royal, Europe, Pays Bas, Riche, Promenade, Continental — welke laatste naam meer zin heeft te Rotterdam, waar de overzeesche bureu het vasteland betreden dan b.v. te Arnhem — Bellevue, Beau Site, Beau Sejour enz. enz. En evenwel hebben de namen, welke men voorheen aan de logementen gaf, al klinken zij dan ook niet zoo deftig, heel wat meer tot ons te zeggen, zij spreken als het ware tot ons. Dit geldt — om hiermee te beginnen — van een naam als *Jan Tabak* bij Naarden,

„Die herberg, hoogberoemd bij Amstel's gastronomen
„En Gooijers, die men daar des zomers heen zag stroomen”,

zooals Van Rossum in 1854 rijmde. De oude herberg ontleende zijn naam aan zekeren Jan Jacobs, die zich te Bussum „in een drankwinkel geneerde” en zijn toenaam ontleende of aan de omstandigheid dat hij het nicotiaansche kruid verbouwde of aan het feit, dat hij zijn klanten — zooals in meer taveernen gebruikelijk was — gestopte pijpen verkocht. De *Gooische Boer*, die te voeten uit aan den gevel van een hoekhuis aan de Vecht te Muiden prijkt, gaf zijn naam aan de bekende uitspanning tusschen Naarden en Laren. *Nol in 't Bosch* bij Renkum herinnert aan Arnoldus Beijer, die zich in 1818 als boschbaas ter plaatse vestigde en bij gelegenheid van houtverkoop aan de dorstigen een kruik bier verkocht. Zijn nazaten breidden de zaak uit, zoodat het modern ingericht zomerverblijf van den tegenwoordigen Arnoldus Beijer door velen gezocht wordt. ☞ De naam *De Luchte* aan den voet van Lochem's Paaschberg herinnert nog aan de oude lantaarn, welke hier eenmaal uithing en nog altijd op het wagenhuis van het hotel staat uitgebeeld. In Van Lennep en Ter Gouw's dagen had ook Hoorn zijn *Oude Lantaarn*. Wie zal zeggen hoeveel teleurstelling en tranen er verbonden zijn aan de nabij dit stadje zich bevindende *Dolle Hoed*. Deze benaming

is een verbastering van het oude „Dorhoed”, soms ook kortweg „Dor” genoemd, waaronder te verstaan is de aangekleede stroopop, welke men, bij gelegenheid van een huwelijk, op het erf of het dak placht te plaatsen van den jongeling of het meisje, met wie bruid of bruijom vroeger „verkeering” had. Deze soort volksrechtspraak trof inzonderheid de meisjes, die „van vrijers veranderden als van handschoenen.” Bovendien werd niet slechts bij den afgewezen vrijer of de teleurgestelde vrijster, maar ook bij de bureu een berijmde „dorhoedsbrief” bezorgd, welke, behalve goede raadgevingen in zake de minnarij, dikwijls ook onbehagelijke toespelingen op de vroegere vrijerij bevatte. In plaats van een pop deed ook een dorre, ontbladerde gewild waren ook *De Vier Heemskinderen* — deftiger „Les Quatre Fils Aymon” en soms verbasterd tot „De Vier Eemers”, d.i. Eemers. — Zij waren de zoons van Aymon, graaf van Ardennen, en worden afgebeeld, met zijn vieren zittend op het ros Bayard of Beiaard 1), het tooverpaard, dat zoo

Foto R. H. Herwig.

OUDE GEVELTJES AAN DE VOORSTRAAT TE
MIDDELHARNIS.

vlug was, dat iemand, die er op zat, een sperwer in de lucht de vederen zou kunnen korten. Dat Hemo's zonen op hun vlucht, na de gevangenneming van hun vader, een leven van „reizen en trekken” leidden, zal wel de oorzaak zijn, dat aan zoo menig logement hun naam werd gegeven. In Zutphen hangt aan een der hotels dier stad de *Hollandsche Tuin* uit, bij welk laatste woord men te denken heeft aan zijn oude beteekenis van „omheining” — in sommige streken heet het doophuis in de kerk nog de „tuin”, en wel in verband met het er oophen staande „doophek”. Met den „Hollandschen Tuin” is dan bedoeld het Hollandsche grondgebied, waarmede tegelijk verklaard is, waarom er binnen soms de Hollandsche Maagd ook wel de Hollandsche Leeuw met den vrijheidshoed op een speer staat afgebeeld, zooals die op de oude duiten voorkwam en als watermerk op het oud-Hollandsche schrijfpapier. Leeuwarden heeft zijn *Klanderij*, een woord, dat niets met „klanten” of „klandizie” te maken heeft, maar verwant is aan het Engelsche „clean” d.i. rein, glad. In zijn *Geschiedkundige Beschrijving* (1846) van Friesland's hoofdstad zegt de Archivaris W. Eekhoff dat de herberg — nu „Grand Hotel „De Klanderij” — nevens de Zuiderbrug vroeger een *Klanderij* of *Linnenverwerij* was. Een kalender (dit woord heeft niets met een kalender te maken) is een soort mangel, uit twee of meer rollen bestaande, waartusschen men de wefels onder sterke drukking laat loopen om ze glad en glanzig te maken. Welke stad van eenige beteekenis heeft niet haar *Doelen* Hotel — een Amsterdamer spreekt altijd van „Brack's Doelen” — hetgeen niemand verwondert, die weet van hoe groote beteekenis eenmaal de Schuttersgilden waren. Kwam men oudtijds in de „Schuttershoven” samen om hand- en voetboog te hanteeren, in de Doelen vereenigde men zich aan de Schuttersmaaltijden, welke een zekere vermaardheid kregen wegens den overdaad van spijs en drank. De oude Schuttersgilden hielden zich nog slechts in sommige streken staande, de halsketenen met de schilden alsmede de hand- en voetbogen zijn in musea opgeborgen, waarmede ook de uniformen der Schutterij verhuisden, maar de Doelen's hielden stand, zij het dan ook in den vorm van hotels. Voorts is het de genoeg bekende „rijdende Heilige” *St. Joris*, „equitum patronus”, de Drakendooder, onder wiens patronaat zoo menig hotel werd gesteld. In verschillende steden ontbreekt niet het *Heeren Logement*, waar eens voornamen personen hun intrek plachten te nemen — de volkshumor betitelde het „huis van bewaring” met dien naam. — Het Amsterdamsche Heeren Logement werd tot verkoopplokaal gederedeerd en concurreerde met dat andere, hetwelk „De Zon” heette. In Zwolle wedijveren de zich in elkaars onmiddellijke nabijheid bevindende „Zon” en „Heeren Logement” als hotels. Verklaarbaar is, dat naast *Raadhuis* en *Rechthuis*, *Beurs* en *Korenbeurs* worden aangetroffen, daar ook de kasteleins uitgingen van de gedachte, welke eens in den Duivel opkwam, toen hij een kroeg bij een kerk bouwde, n.l. „Waar volk is, is nering”. Toepasselijker naam dan *De Reizende Man* — vroeger spelde men ook wel „Rijzende Man”, een naam, welke thans niet te onpas zou komen in de buurt van Schiphol — is wel niet denkbaar, hetgeen ook gezegd kan worden van de *Postwagen*. In Wilnis is hij verguld, gelijk hij het ook eenmaal was te Amsterdam, getuige de gevelsteen in de Korte Leidsche Dwarsstraat (afbeelding in „Buiten” van Aug. j.l.) Aan het oude vervoermiddel herinnert ook het *Postpaard*, soms verguld en soms vliegend, terwijl het aan Witte, Zwarte, Bruine en zelfs Gouden Paarden niet ontbreekt. De *Post* en de *Posthoorn* bewaren mede de herinnering aan den tijd van Postwagen en Postiljon. Wie Vierhouten op de Veluwe kent, verwondert zich niet aldaar, bij de bosschen, het hotel *De Mallejan* — hoogwielig voertuig voor omgehouden boomen — aan te treffen. Het *Vliegend Hert*, dat tot voor eenigen tijd te Naarden uithing, waar voorheen het station van de Hamburger Post was, moest als aanduiding gelden van de snelheid (!) van het verkeer, als bewijs waarvoor dienen kan dat de vermaarde Göttingsche hoogleeraar Joh. Beckmann in het jaar 1762 over de reis van Hoya aan den Weser naar Naarden van 21 October v.m. 10 U. tot den 30sten des nam. 5 U. deed,

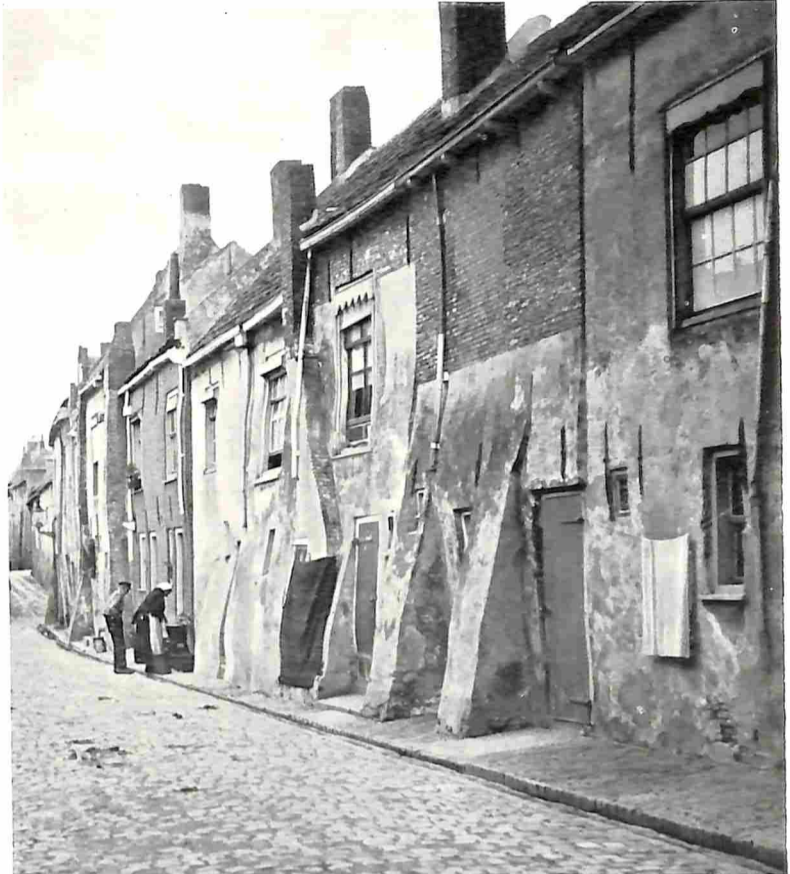

Foto R. H. Herwig.

OUD STRAATJE TE SOMMELSDIJK.

waar nu nog geen dag mee gemoeid is. Over het karweitje, dat in dit „Vliegend Hert” Dirkje Rijssens en haar dienstbode den 29 Juli 1650 hadden op te knappen, kan men lezen in de door mij samengestelde „Gids van Naarden”. Naast Vliegende had men ook Roode en Vergulde Herten, terwijl *Hertenkamp* mede niet ontbrak. De Herten doen denken aan 't *Jagertje*. Oud Vossemeer heeft zelfs zijn *Au Chasseur Reposant!* En die jagers doen weer denken aan den *Gouden Leeuw*, deftiger „*Lion d'Or*”, terwijl vreedzamer klank hebben de *Bonte Koe* en de *Liggende Os*, welke laatste eenmaal te Utrecht lag ter plaatse waar thans de Jaarbeurs staat. Van de dieren komen voorts in aanmerking de *Pauw*, de *Zalm*, de *Leeuwerik*, de *Eenhoorn* — en van het Varken alleen het hoofd. Het *Zwijns-hoofd* wist op het oude jachtvermaak en op de er mee gepaard gaande smulpartij der jagers. Niet vergeten worde *De Zwaan*, al zijn de geleerden het er niet over eens of deze vogel zijn naam aan zoo menig hotel gaf omdat meer dan één ridder, gelijk Elsa's beschermer, zich op zijn tocht van zijn hulp bediende, dan wel dat hier te denken is aan den nathals, „die zich met kop en vlerken gaarne in het nat verbergt”.

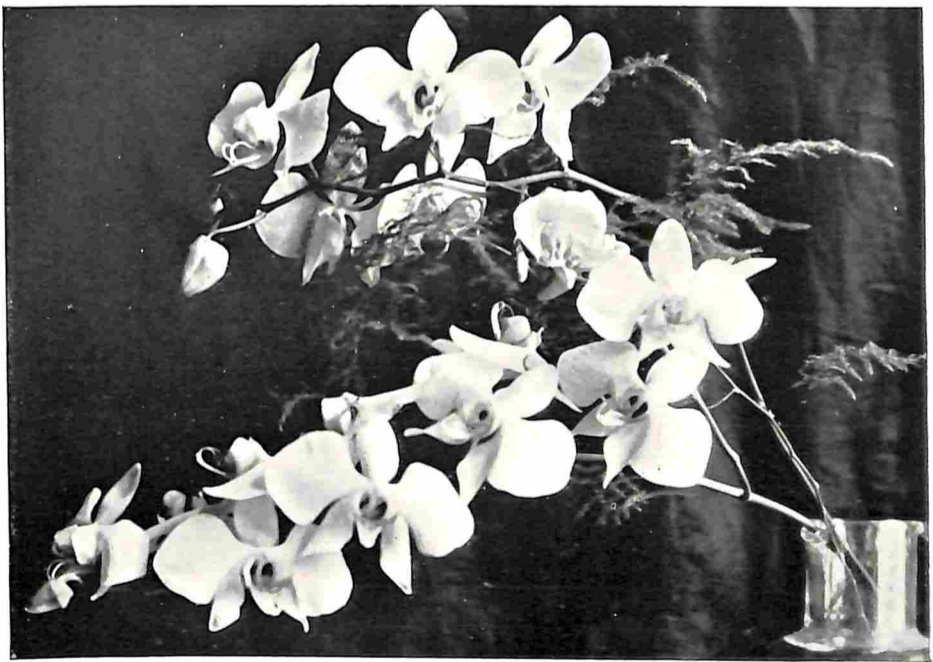
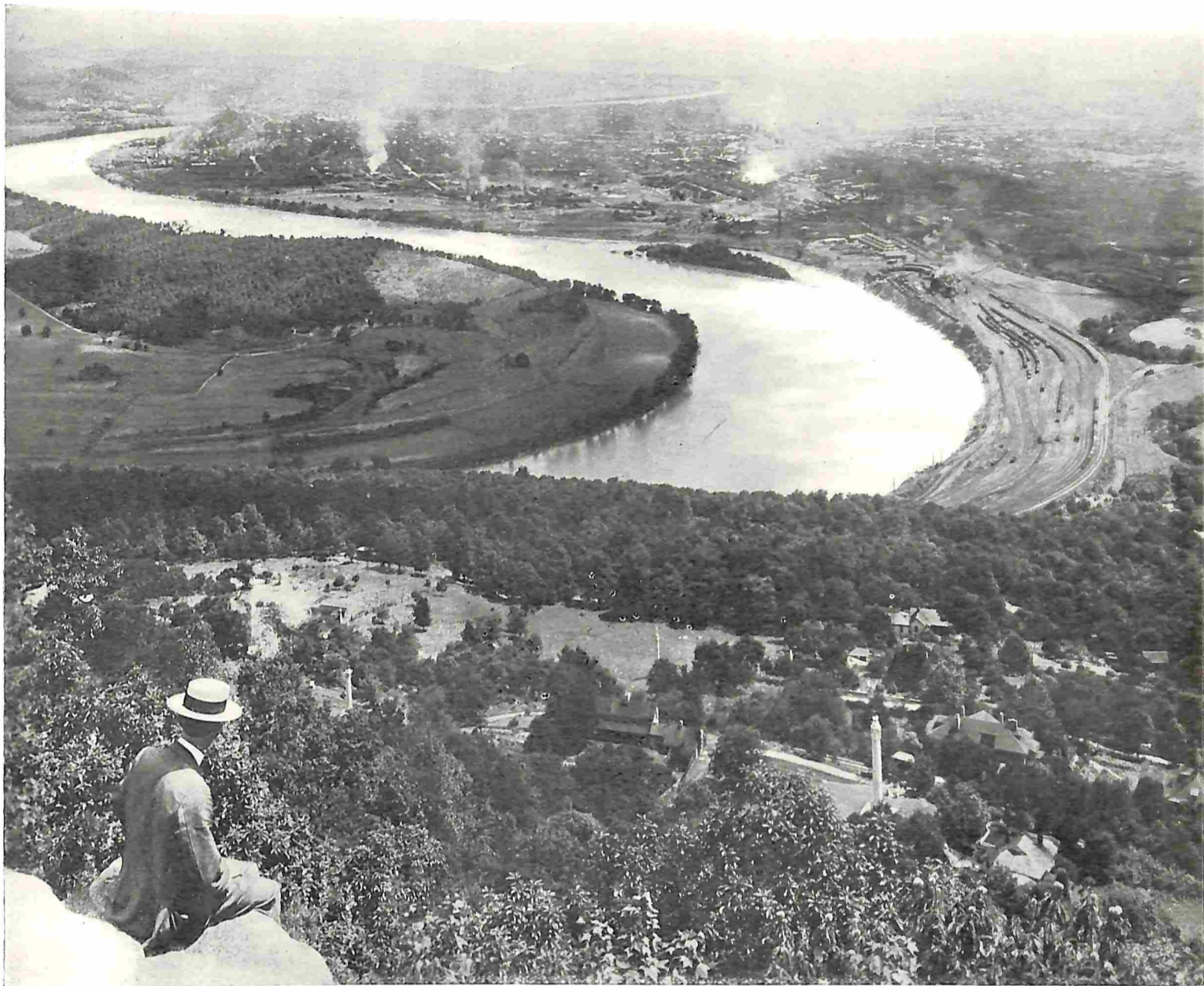

Foto Dankmeyer.

ANGRÈK BOELAN. EEN VAN JAVA'S SCHOONSTE ORCHIDEËN.

GEZICHT VAN DE LOOKOUT MOUNTAIN OP DE MOCASSIN BOCHT VAN DE TENNESSEE-RIVIER.
IN DE VERTE DE STAD CHATTANOOGA.

OP LEVEN EN DOOD

28) Naar het Engelsch door CHLS G. D. ROBERTS.

DE ELAND, DIE AAN DE DEUR KLOPTE. (Slot).

VIERDE HOOFDSTUK.

DE omstandigheid, dat hij de laatste mijlen voortdurend gevolgd werd door vijf wolven, verontrustte John Carson niet bijzonder. Maar het maakte hem kwaad en hij wou, dat ze maar eens den moed kregen om dichterbij te komen, zoodat hij ze met zijn bijl kon bereiken. Ten slotte kwam de gedachte bij hem op in wat 'n onaangename positie hij zou geraken als hem eens iets overkwam. En juist op het oogenblik dat hij dit dacht gebeurde het. Een zijner sneeuwschoenen stootte tegen een uitstekende punt van een omgehouden boom, bedekt door een dunne laag sneeuw, met het noodlottige resultaat dat hij hals over kop in een ondiepen kuil werd geslingerd. ☒ Onder het vallen hoorde hij het kraken van een der sneeuwschoenen. Hij kreeg er kippenvel van en verwachtte reeds tanden in zijn nek te voelen. In een oogwenk krabbelde hij overeind, veegde de sneeuw uit zijn oogen en plaatste zich tegenover den vijand. Maar even snel zonk hij weer terug, daar zijn rechter been weigerde hem te dragen. ☒ De wolven waren vooruit geschoven, maar hadden nog niet genoeg moed verzameld om hem aan te vallen. Drie hunner stonden met hun groene oogen met ontbloote tanden naar hem te staren. Een bliksemsnelle zwaai van de vlijmscherpe bijl overtuigde ze, dat de man nog te gevaarlijk was om tot den aanval over te gaan en ze trokken zich terug. Ze wisten, dat ze met wachten niets zouden verliezen. Maar ze hielden niet van wachten. Twee van de drie gingen ontmoedigd op hun hurken zitten en jankten van ongeduld — misschien

met de bedoeling daardoor soortgenooten te lokken, met wier hulp ze in staat zouden zijn hun prooi te overweldigen. ☒ Een vreeselijke angst maakte zich van John Carson meester, dat hij wellicht zijn been had gebroken — dat hij ten slotte, uitgeput door de pijn en verdoofd door de toenemende koude, niet langer in staat zou zijn de laffe troep van zijn lijf te houden. Met kloppend hart betastte hij onderzoekend de pijnlijke plaats. Hij bemerkte al ras, dat er geen beenderen gebroken waren. Maar dan moest hij zeker een der groote been-pezen gescheurd hebben. En met ontzetting dacht hij er aan, hoe lang hij noodig zou hebben naar huis te kruipen, het onbruikbare been achter zich aan slepend door de dikke sneeuwlagen, meter na meter, uur na uur, steeds vechtend om de wolven van zich af te houden, die moediger zouden worden als ze zagen in welken toestand hij verkeerde. Hij verzamelde al zijn moed voor den strijd, maakte zijn voeten los uit de nu overbodig geworden sneeuwschoenen en ging rechtop staan op zijn ééne been, waarbij hij een der sneeuwschoenen als kruk gebruikte. Zou hij overwinnaar kunnen blijven? In ieder geval zou hij vechten tot het uiterste. ☒ Terwijl hij daar zoo stond, gereed om met den moed der wanhoop te strijden, hoorde hij plotseling het rinkelen van sledebelletjes. Hij schreeuwde luid. Een vrouwestem en een mannestem antwoordden hem. Tot zijn verbazing was de vrouwestem die van Amanda. Maar zijn verbazing veranderde in absolute verbluftheid toen even later om een bocht in het pad een reusachtige eland verscheen, die triomfantelijk door de sneeuw waadde en een geladen slede achter zich aan trok. De wolven trokken onrustig achteruit bij die vreemde verschijning. Uit de slede klonk een schot en toen een tweede en een der wolven viel neer en lag geluidloos met zijn pooten te trekken. De anderen keerden snel om en vluchtten ventre-à-terre weg, in hun haast om zich uit de voeten te maken.

Foto C. Steenbergh.

MOLENS AAN HET ZEDERIKKANAAL BIJ MEERKERK.

Het volgende oogenblik bleef het vreemde voertuig vlak bij hem stilstaan, terwijl de eland stond te blazen en zijn kop te schudden, alsof hem de volle eer van de overwinning toekwam. „Vader! vader!” riep Amanda met een stem verstikt van tranen, terwijl zij uit de slede sprong en zich tegen hem aanvleide, „wat — wat is er met u gebeurd?”

☒ John Carson's zware lach stelde haar gerust. „Alleen maar gestruikeld, zoodat ik mijn eene been niet kan gebruiken”, zei hij. „Maar ik ben toch erg blij, dat je gekomen bent, lieveling, jij en je circus. Die krenge hadden hun eigen idee over de manier om me er af te helpen en daar we het niet eens konden worden, zou dat tot moeilijkheden geleid hebben.”

„O, vadertje!” fluisterde Amanda. En toen, overweldigd door de gedachte aan wat er gebeurd zou zijn als ze doorgereeden was, in plaats van het Zwarte-Rivier-Pad te zijn ingeslagen, ging ze in de sneeuw zitten en begon te schreien. „Kom, kom! Wees maar niet bang, schatje!” drong haar vader bezorgd aan. „Het is al weer voorbij. Ze zijn allemaal weg. En alles is al weer puik in orde.” „Ik geloof niet dat Miss Carson bang is”, zei Alec Ross koeltjes. „Zij is de dapperste vrouw ter wereld. Maar ze is wat overspannen. Kom, Miss Carson, als u je dier wil wenden, zullen wij uw vader in de slee tillen en hem zoo gauw mogelijk naar huis brengen.”

☒ De thuisrit leek noch Amanda, noch Alec Ross lang toe; en niettegenstaande de ontzettende pijn die hij leed, liet John Carson niet merken, dat ze hem lang toescheen. Als hij soms verbleekte wanneer de slede op een sneeuwhoop stootte en een gloeiende pijn in zijn been veroorzaakte, konden de anderen het niet zien; en zijn zware stem klonk steeds even opgewekt. Hij had een heele boel te vragen en ze moesten hem een heel verhaal doen om hem het gelukkig wonder te doen begrijpen, waardoor Amanda zoo op het juiste oogenblik was verschenen. Toen het geluid van hun stemmen en van de schelletjes Mrs. Carson aan de deur deed komen en toen zij in het uitstroomende licht zag, hoe haar man door Amanda en Alec Ross bijna gedragen werd uit de slede, liep ze met een kreet van schrik in de sneeuw naar buiten. Maar ze vergat haar angst in dankbaarheid en vreugde toen ze het verhaal van zijn redding vernam. ☒ Toen na het avondmaal, Alex Ross opstond om zich gereed te maken voor de lange reis naar Brine Settlement, protesteerden zoowel John Carson als zijn vrouw heftig. „Je komt van avond mijn huis niet uit, beste jongen!” beweerde John Carson luid met zijn zware stem. „Hoe komt u op 't idee!” drong Mrs Carson aan met gastvrij verwijt. „Na alles wat u de laatste twee dagen hebt doorgemaakt! Als u beslist naar de nederzetting wilt gaan, is 't morgen toch ook nog tijd genoeg om op stap te gaan!” „U zou wel gek moeten zijn om van avond op weg te gaan”, zei Amanda. „En waarom zou je de Kerstmis niet bij ons doorbrengen?” drong John Carson aan, die zich geen gezelliger plaats kon denken dan zijn thuis in de bosschen, waar hij zoo zelden kon verblijven. „We zullen je goed verzorgen en je

zoo veel plumpudding en pannekoecken geven als je maar op kan — niet waar, moeder? Volg mijn raad jongmensch en blijf waar je bent!” „Maar vader”, protesteerde Amanda, „u vergeet, dat Mr. Ross misschien zelf vrienden heeft in de Nederzetting, zoodat hij niet zoo veel tijd voor ons over heeft.” „Als u niet een heel groote, speciale reden hebt om morgen weg te gaan, blijf u dan liever hier!” drong Mrs Carson aan. „We zouden 't zoo prettig vinden als u bij ons bleeft.” ☒ Alec Ross aarzelde, want hij was nog jong genoeg om te twijfelen of hij wel gebruik zou mogen maken van die verleidelijke uitnodiging. Hij trachtte in Amanda's oogen te kijken, maar die ontweken hem. „Ik ging alleen maar, omdat 't nu eenmaal Kerstmis is,” antwoordde hij. En toen liet hij er haastig op volgen: „Wat mij betreft zou ik oneindig veel liever hier blijven dan naar de stad te gaan.” „Blijft u dan alstublieft hier!” zei Amanda en stond op van haar plaats bij de lamp om den bloes te verbergen, die ze voelde dat in haar wangen steeg.

EINDE.

De reclame in vroeger eeuw.

ZOO oud als de wereld is de reclame. Al werd ze niet in zoo'n angstwekkend tempo bedreven als thans, nu we, vooral in de groote steden, niet kunnen gaan of staan, of we worden eraan herinnerd, dat eigenlijk alles het beste is, zoo hadden de oogen van den vroegeren wandelaar ook druk werk als ze zich bezig hielden met het lezen van de opschriften, waarmee ieder zijn waren aanpreef. ☒ Zoo kon men te Zaandam op het uithangbord van den herbergier van het Wapen van Amsterdam lezen:

Zijt gij beladen met eetenslust

Hier is alle soort van Vis, en ook daer men dorst mée blust.

☒ Een ander had gerijmd:

Wie d'edele Wijnstoks-vogt begeert, koop's hier bij mijn,
Christus maakte te Cana in Galilea wijn,
En soo hij dat niet had gedaan

Al de gasten waren drouvig naar huis gegaan.

☒ Een gaarkeuken prees zichzelf aan op deze wijze:

Aensien doet gedenken,

Niet te eten doet de maag krenken.

☒ Ook de barbier-chirurgijn achtte reclame wel van pas en schreef op zijn uithangbord:

Zijt gij in nood of pijn,

Bid God en zoekt de Medicijn.

☒ Een collega was goddelooser en zocht zijn kracht bij de rede:

Hier geneest men na konst en met vlijt

Lamme sijden en kreupelen, metter tijd.

☒ De geschiedenis vermeldt niet of de resultaten evenredig waren aan de voorzichtige beloften, in deze reclame vervat.

O.